

DAWID OGRODNIK JAKO BELFER Z MISJĄ

NIEMOŻLIWA!

MATERIAŁY EDUKACYJNE DLA NAUCZYCIELI

PIEP*ZYĆ MICKIEWICZA

REŻYSERKA SARA BUSTAMANTE-DROZDEK SCENARIUSZ KACPER SZYMON WYSTĘPIŁ DAWID OGRODNIK WERONIKA KSIĄŻKIEWICZ JOANNA LISZOWSKA ALDONA JANKOWSKA JAROSŁAW GRUDA HUGO TARRÉS WIKTORIA KOPROWSKA
ARTUR GWIZDAK ADA GRODZKA KRYSZTIAN EMBRADOR ALEKSANDRA IZYDORCZYK IGOR PAWŁOWSKI muz. DARIUSZ WIETESKA ANNA WYSOCKA-JAWORSKA PAULINA ZWIERZ TOMASZ PIATKOWSKI

W KINACH OD 12.01

FILM REALIZOWANY W POLSCE ZE WSPARCIEM FINANSOWYM NA PODSTAWIE USTAWY O FINANSOWYM WSPIERANIU PRODUKCJI AUDIOWIZUALNEJ.
PRZYZNANYM PRZEZ POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ ZE ŚRODKÓW MINISTERA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

30% Cash
Rebate
POLISH FILM INSTITUTE

ZOBACZ
ZWIASTUN

DLACZEGO WARTO „PIEP*ZYĆ MICKIEWICZA”

Dyskusja o polskiej szkole, dręczonej kolejnymi usprawnieniami i reformami, toczy się już od dawna i ani na chwilę nie traci impetu. To dobrze. Kolejnym pretekstem do jej kontynuacji stanie się film „Piep*zyć Mickiewicza”, wpisujący się w bogatą tradycję obrazów podejmujących temat wymagających uczniów i charyzmatycznych pedagogów.

2b to najtrudniejsza klasa w szkole. Kolejni wychowawcy nie potrafią jej sprostać. Młodzież wydaje się odpychająca – hałaśliwa, bezczelna i arogancka. To problem stary jak świat. A przynajmniej – stary jak zorganizowana, instytucjonalna edukacja. W każdej placówce znajdzie się klasa, która zyskuje niechlubny tytuł tej „najgorszej”.

W filmowym liceum grono pedagogiczne ma jednak sporo szczęścia. Nie trzeba będzie ciągnąć losów, by zdecydować, kto zajmie się młodymi gniewnymi. Oto niebiosy zsyłają w szacowne mury placówki nowego polonistę, Jana Sienkiewicza (przekonujący w tej roli Dawid Ogrodnik). Czy „niespełnionemu intelektualistcie”, jak zostanie wkrótce nazwany, uda się nawiązać relację z klasą? Czy przekona młodzież, że warto świadomie planować swoją przyszłość? Kolejne wypadki skomplikują losy podopiecznych Sienkiewicza, a on sam będzie musiał zmierzyć się ze swoją przeszłością...

O młodzieży (dla młodzieży)

Filmowa opowieść ma cechy baśni i nie respektuje bezlitosnych praw dorosłego życia, w którym nie wszystkie błędy da się naprawić i nie wszystkie problemy znajdują swoje rozwiązania. Bohaterowie wpadają na siebie niby przypadkiem, zbiegi okoliczności wydają się wręcz nieprawdopodobne, a wielki finał nie wstydzi się swoistego patosu. Jest w tej filmowej narracji coś charakterystycznego dla młodzieńczej, idealistycznej wizji świata – rzeczywistości trochę naiwnej, ale urzekającej; takiej, w której, jako widzowie, chcielibyśmy się znaleźć.

Jakby na przekór nieco baśniowej konwencji, portrety filmowych bohaterów wydają się bardzo realistyczne. Dobry słuch scenarzysty i swoboda młodych aktorów (świetna rola Hugo Tarresa) pozwoliły stworzyć wiarygodne, przekonujące postaci. Dialogi bohaterów są pełne ekspresji i popkulturowych nawiązań, a nierzadko wulgaryzmów. Dużo tu śmiechu i błazenady, mało zainteresowania romantyczną poezją i szacunku dla autorytetów. Czy ktoś jest zaskoczony?

Ryzykownych żartów nie unika również kontrowersyjny polonista. Jego niestandardowe metody wychowawcze być może zaniepokoją tradycyjnie zorientowanych nauczycieli, ale – prawie na pewno – spodobają się uczniom. Bo „Piep*zyć Mickiewicza” to film dla nich – historia, która nie odpowiada wizji młodości stworzonej przez szkołę, nie schlebia gustom poważanych autorytetów, ale opowiada świat takim, jakim jest on w oczach nastolatka.

O nauczycielach (bez tabu)

Niewątpliwym osiągnięciem twórców filmu jest uzyskanie dostępu do pokoju nauczycielskiego, czyli – jak powszechnie wiadomo – do najpilniej strzeżonego w szkole miejsca. Twierdzy obronnej. Czasem schronu, z którego można bojaźliwie się ostrzeliwać. Każdy, kto przebył wyboistą ścieżkę tradycyjnej edukacji, doceni zdjęcie zastony tajemnicy z zagadkowej „jaskini profesorów” (w nielicznych widzach obudzi się niepokój: kto wpuścił ekipę filmową do tej fortecy? gdzie był woźny?).

Oto jesteśmy więc w tej, cokolwiek egzotycznej, oazie, gdzie pospiesznie pija się kawę i herbatę, a każdy nauczyciel ma swój kubek. Podobno mówi się tu o uczniach. Podobno, ściszym głosem, plotkuje się o dyrektorze. „Piep*zyć Mickiewicza” ujawnia, jak zachowują się nauczyciele, kiedy mogą zdjąć maski kompetentnych, cierpliwych, niezawodnych, wszechwiedzących.... A oto ów najpilniej strzeżony sekret – nauczyciele to ludzie. Różni. Kochający swoją pracę. Sfrustrowani. Przerażeni swoją odpowiedzialnością. Przejęci sprawami uczniów. Zniechęceni. Po rozwodzie. Przed rozwodem. Zakochani. Nieszczęśliwi. Pełni entuzjazmu. Bezradni.

Grono pedagogiczne w „Piep*zyć Mickiewicza” zostało odbrązowione, dzięki czemu filmowe postaci nabrały cech charakterystycznych, przede wszystkim komediowych. Nauczyciele zmagają się z własnymi problemami i nie zawsze potrafią sprostać swoim rolom. Gra z autorytetem pedagoga (tak samo jak gra z autorytetem uznanego wieszca, Mickiewicza) to sposób na ukazanie szkoły inaczej, na uniknięcie klisz i schematów. Być może utrzymanie fikcji o sanktuarium pokoju nauczycielskiego jest komuś potrzebne. Ale nie młodzieży. Nie szkole. I nie nauczycielom.

O prawdziwych problemach (nas wszystkich)

Czy nauczyciel, który sam doświadcza osobistych problemów, który miał trudną przeszłość lub znalazł się w szkole przez przypadek, może być dobrym wychowawcą? Oczywiście, że tak! „Piep*zyć Mickiewicza” przekonuje, że najważniejszą zaletą pedagoga jest jego zaangażowanie, a wypowiedziane przez Sienkiewicza zdanie: „Doskonałość polega na tym, żeby pokonywać własne niedoskonałości” można odnieść zarówno do losów młodszych, jak i starszych bohaterów filmu.

Wiara w to, że można pokonać własne ograniczenia, jest potrzebna zwłaszcza tym uczniom, którzy są pozbawieni wsparcia bliskich i szczególnie narażeni na ryzyka związane z wejściem w dorosłość. W filmie pojawia się temat używek i destrukcyjnych sposobów radzenia sobie z trudnymi emocjami. Troska wychowawcy o to, by w porę zawrócić młodych ludzi ze ścieżki rozmaitych, niebezpiecznych eksperymentów (alkohol, narkotyki) przynosi na szczęście efekty (choć nie wiadomo, czy trwałe). „Piep*zyć Mickiewicza” zawiera bardzo czytelne przesłanie: siłę, potrzebną do tego, by unikać upadków, zapewniają nam wartościowe relacje międzyludzkie. Ta lekcja – jak dowiadujemy się z filmowej opowieści – wymaga rzetelnej powtórki, a tej potrzebują nie tylko uczniowie.

SCENARIUSZ NR 1

JAK ZNALEŹĆ SWOJE MIEJSCE W ŻYCIU?

AUTORKA: Paulina Kulesza

GRUPA WIEKOWA: szkoły ponadpodstawowe

PRZEDMIOT: godzina wychowawcza

CZAS REALIZACJI: jedna godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- Jakie są moje mocne strony? Odkrywanie swoich predyspozycji i uzdolnień.
- Kim chcę zostać w przyszłości? Poszukiwanie swojej ścieżki życiowej.
- Jak skutecznie dążyć do celu?
- Wzmacnianie poczucia własnej wartości.

CELE OPERACYJNE:

uczeń/uczennica:

- potrafi wskazać swoje mocne strony, predyspozycje i uzdolnienia;
- potrafi wyznaczać cele dotyczące przyszłości;
- wie, w jaki sposób dążyć do osiągnięcia założonego celu;
- rozwija własną samoświadomość i zna poczucie własnej wartości.

Formy i metody pracy: dyskusja, praca indywidualna i w grupie, wyznaczanie celów metodą SMART

Materiały pomocnicze:

- kserokopie załączników 1 i 2;
- przybory do pisania.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Nauczyciel/-ka pyta uczniów o ich wrażenia po seansie filmu „Piep*zyć Mickiewicza”.

Co sądzą o przedstawionych w filmie postaciach? Z którą z nich najłatwiej było im się utożsamić – i dlaczego? (Przykładowe odpowiedzi: *Nel, ponieważ była wrażliwą i empatyczną outsiderką; Bolo, bo jest szkolnym łobuzem, ale i dobrym, lojalnym kompanem; Dante, ponieważ pod maską buntownika i cynika skrywa wrażliwe wnętrze...*).

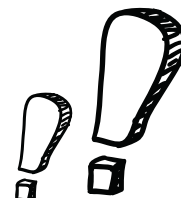
2. Dyskusja na forum klasy. Osoba prowadząca zajęcia kieruje uwagę uczniów na postać Dantego, czyli jednego z głównych bohaterów filmu „Piep*zyć Mickiewicza”. Zadaje w tym celu pytania pomocnicze.

- Co uczniowie sądzą o tej postaci? Jakie emocje w nich wzbudza? Czym wyróżnia się na tle innych bohaterów filmu? (Przykładowa odpowiedź: *Dante jest buntownikiem, który przysparza swoim nauczycielom wielu powodów do zmartwień [bywa agresywny, wdaje się w liczne bójkę, jest pod opieką kuratora], ale przy tym jest ponadprzeciętnie inteligentną i wrażliwą osobą. Ma pisarski talent, który ukrywa przed otoczeniem*).
- Dlaczego, zdaniem uczniów, bohater nie chciał ujawnić swoich zdolności i wolał zatrzymać swoje próby literackie w tajemnicy? (Przykładowe odpowiedzi: *obawa przed kpinami rówieśników; strach przed oceną; brak wiary we własne możliwości*).
- W jaki sposób postawa głównego bohatera ewoluuje w toku rozwoju fabuły? Dzięki komu zmieniło się jego podejście do własnego talentu? (Przykładowa odpowiedź: *Dante zaczyna wierzyć w swój talent dzięki przychylnym słowom polonisty, Jana Sienkiewicza, a także dzięki wsparciu Nel. Poświęca swój wolny czas na pisanie, co sprawia, że finalnie osiąga sukces – wydaje książkę, która cieszy się sporym zainteresowaniem*).

3. Nauczyciel/-ka mówi, że podobnie jak filmowy Dante, każdy z nas posiada pewne predyspozycje i uzdolnienia. Jak je odkryć? Warto w tym celu spróbować określić swoje mocne strony. Dzięki temu łatwiej będzie znaleźć drogowskaz, który pomoże uczniom poznać odpowiedź na pytanie, czym chcą zajmować się w życiu.

Osoba prowadząca zajęcia prosi uczniów o to, by usiedli w kręgu. Następnie każdy z uczestników zajęć otrzymuje tabelkę (**załącznik 1**). Uczniowie mają kilka minut na jej indywidualne wypełnienie. W pierwszej kolumnie wpisują umiejętności, które wg ich własnej oceny mają opanowane na wysokim poziomie (mogą być to różnorodne aktywności, np. taniec, pisanie, gotowanie, umiejętności organizacyjne etc.). W drugiej części tabelki uczniowie wpisują pozytywne cechy swojej osobowości.

Po wypełnieniu tabelki każdy z uczniów przekazuje kartkę z tabelką osobie po prawej stronie, która dopisuje co najmniej jedną pozytywną rzecz w każdej kolumnie tabelki (ważne: informacje mogą się powtarzać).

Po zakończeniu rundy karty wracają do swoich właścicieli. Nauczyciel/-ka prosi uczniów, by podzielili się (na ochotnika) na forum klasy dopiskami, które powtarzały się u nich najczęściej – oraz tymi, które najbardziej ich zaskoczyły. Rezultaty ćwiczenia warto poddać wspólnej refleksji. Bazując na tym ćwiczeniu, uczniowie będą mogli spróbować określić cel, do którego będą chcieli dążyć (co przyda im się w kolejnym zadaniu).

4. Nauczyciel/-ka zaznacza, że warto pracować nad rozwijaniem naszych mocnych stron.

Przywołując historię Dantego, wspomina o tym, że sam talent nie wystarczy, by osiągnąć sukces i satysfakcję – do tego potrzeba pracy, determinacji oraz... konkretnego planu. W celu jego stworzenia nauczyciel/-ka proponuje uczniom ćwiczenie (**załącznik 2**), które polega na przekształceniu marzenia w cel (z wykorzystaniem metody SMART). W razie potrzeby nauczyciel/-ka doprecyzowuje polecenie z załącznika i pomaga uczniom w wykonaniu zadania. Po kilku minutach wybrani uczniowie prezentują rezultaty na forum klasy.

5. Podsumowując zajęcia, nauczyciel/-ka przywołuje słowa filmowego polonisty, Jana Sienkiewicza:

Doskonałość nie polega na tym, że jesteście idealni. Doskonałość polega na tym, żebyście pokonywali własne niedoskonałości, żebyście widzieli swoją siłę tam, gdzie inni widzą waszą słabość. Jak uczniowie rozumieją te słowa? Nauczyciel/-ka prosi, by uczniowie w ramach zadania domowego stworzyli krótką pracę pisemną na ten temat.

O autorce:

Paulina Kulesza – absolwentka filmoznawstwa i kultury mediów na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, edukatorka filmowa Ferment Kolektiv. Działa w redakcji serwisu FILM W SZKOLE, gdzie publikuje pomocne treści i materiały edukacyjne dla nauczycieli.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Moje umiejętności i uzdolnienia (W czym jest dobry/-a? Na czym się znam? Co przychodzi mi łatwo?)	Moje pozytywne cechy (Jaki/jaka jestem?)

Załącznik 2

Każdy z nas ma jakieś marzenie. Czy wiesz, jak je spełnić? Wystarczy przekształcić je... w cel, a następnie krok po kroku dążyć do jego realizacji. Pomoże Ci w tym poniższe narzędzie o nazwie SMART. Wykorzystaj je, by określić cel, który chcesz osiągnąć – a następnie krok po kroku pracuj nad tym, by zamienić go w rzeczywistość. Uzupełnij poniższą tabelkę zgodnie z zawartymi w niej wskazówkami. Powodzenia!

TWÓJ CEL POWINIEN BYĆ...

S

...jak **skonkretyzowany**. Jasno i precyzyjnie określ, co dokładnie zamierzasz osiągnąć. Zamiast ogólników (np. *chcę być bardziej aktywny/-a fizycznie; chcę mieć lepsze wyniki w nauce*) wskaż konkretne działanie, które możesz podjąć (np. *zaczę biegać; przygotuję się do tego, by jak najlepiej zdać egzamin z matematyki*).

Jaki jest Twój cel?

M

...jak **mierzalny**. Cel musi być sformułowany w taki sposób, aby za kilka tygodni/miesiący można było ocenić, czy Twoje działania przynoszą rzeczywiste efekty i czy zmierzasz we właściwym kierunku (czyli np. *za rok zdobędę miejsce na podium w olimpiadzie szkolnej; zdam egzamin na co najmniej 70%; będę biegał 30 minut 2 razy w tygodniu*).

Jaki rezultat zamierzasz osiągnąć?

A

...jak **atrakcyjny**. Cel, który sobie wyznaczysz, musi być dla Ciebie istotny. Musisz dostrzegać realne korzyści płynące z jego osiągnięcia (np. *jeśli będę biegał, to znacznie poprawi się moje samopoczucie; jeśli zdam dobrze egzamin z matematyki, to dostanę się na wymarzone studia*).

Jakie korzyści da Ci osiągnięcie Twojego celu?

R

...jak **realny**. Cel, który stawiamy sobie do osiągnięcia, musi być realny. W przeciwnym razie szybko możesz stracić motywację do jego realizacji. W przypadku bardziej skomplikowanych celów warto rozbić je na etapy, co pozwoli szybko zauważyć postępy i uniknąć zniechęcenia.

W jaki sposób zamierzasz osiągnąć swój cel?

Zaproponuj kilka kroków, które mogą zbliżyć Cię do jego osiągnięcia:

1.
2.
3.
4.
5.

T

...jak **terminowy**. Powinniśmy ustalić termin, w którym zamierzamy zrealizować nasz cel. Dzięki temu łatwiej i skuteczniej zmotywujesz się do jego osiągnięcia.

Jaki termin wyznaczasz sobie na osiągnięcie Twojego celu?

SCENARIUSZ NR 2

ROZMOWA Z WIERSZEM

AUTORKA: dr Agata Szulc-Woźniak

GRUPA WIEKOWA: szkoły ponadpodstawowe

PRZEDMIOT: język polski

CZAS REALIZACJI: jedna godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- Kształcenie umiejętności twórczego pisania.
- Budowanie strategii osobistego kontaktu z dziełem literackim.
- Zaznajomienie uczniów z terminami poezji negatywnej i liberatury.
- Zapoznanie uczniów z sonetem „Stepy akermańskie” Adama Mickiewicza (lekcja może też stanowić domknięcie zajęć poświęconych temu utworowi).

CELE OPERACYJNE:

uczeń/uczennica:

- potrafi samodzielnie pracować z tekstem literackim;
- potrafi wskazać interesujące ze swojej perspektywy frazy/słowa w tekście;
- samodzielnie interpretuje dzieło kultury;
- rozumie pojęcia poezji negatywnej i liberatury.

Formy i metody pracy: dyskusja, samodzielna praca

Materiały pomocnicze:

- dowolne gazety, broszury lub ulotki;
- flamastry;
- nożyczki;
- klej;
- kserokopie załącznika 1 (po jednym dla każdego ucznia);
- tablica korkowa do prezentacji efektów pracy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Faza wstępna:

1. Nauczyciel/-ka rozpoczyna rozmowę, zadając kolejne pytania:

a) Czy lubicie Adama Mickiewicza? Dlaczego tak/nie?

(pytanie powinno być proste – ma otworzyć swobodną dyskusję, w której każdy będzie mógł zabrać głos. Dobrze jest wysłuchać wszystkich bez oceniających komentarzy, niektóre wypowiedzi można sparafrazować. Prawdopodobnie większość opinii będzie krytyczna – to dobrze z punktu widzenia dalszego przebiegu zajęć),

b) Co sprawia, że kontakt z literaturą w szkole kojarzy nam się z przymusem?

(możliwe odpowiedzi: *kanon jest nieciekawym; uczniowie są rozliczani ze znajomości lektur; nie lubimy czytać; literatura nie dotyczy bezpośrednio problemów, które dotyczą uczniów*),

c) Jaki kontakt ze szkolnymi lekturami byłby dla Was satysfakcjonujący?

(możliwe odpowiedzi: *żaden; kanon lektur jest do wymiany; taki kontakt, który umożliwiłby krytyczne odniesienie się do czytanego tekstu. Jeśli nie padnie ostatnia z tych odpowiedzi, należy naprowadzić na nią uczniów*).

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel/-ka rozdaje egzemplarze „**Stepów akermańskich**” (załącznik 1) i prosi, aby uczniowie wymazali z otrzymanej karty flamastrem wszystkie słowa, które wydają im się zbędne, tak, aby pozostałe tworzyły nową jakość. Uczestnicy zajęć pracują samodzielnie. Po realizacji zadania prowadzący/-a zachęca uczniów, by zaprezentowali to, co pozostało z wiersza i opowiedzieli o swoim procesie podejmowania decyzji odnośnie do eliminacji konkretnych słów (można zadać pytania pomocnicze, np. które słowa były dla Ciebie najważniejsze? z jakiego powodu? czy Twoja wersja „Stepów akermańskich” ma wiele wspólnego z oryginałem? jakie nowe sensy ujawniają się w nowo powstałej wersji tekstu? jakie znaczenie ma kolor zaciemnienia?).

2. Nauczyciel/-ka krótko zapoznaje uczniów z terminem **poezji negatywnej** (*blackout poetry*) – a więc sztuki powstałej w wyniku kontaktu czytelnika z dziełem innego autora. Nowy tekst rodzi się w dialogu między poetą/pisarzem a odbiorcą i stanowi przestrzeń ich rozmowy. (warto zaprezentować konkretne przykłady takiej sztuki, np. wyświetlić stronę internetową: K. Piotroń, *Poezja negatywna – blackout poetry*, <https://blogkreatywny.pl/poezja-negatywna-blackout-poetry/>, dostęp: 21.12.2023).

3. Nauczyciel/-ka pyta uczniów, jak czuli się w roli **wymazujących, a nie – tym razem – biernych odbiorców tekstu.**

(sugerowane odpowiedzi: *jak redaktor/ka tekstu; aktywna postawa wobec utworu pozwala twórczo go przeżyć; wymazywanie jest sposobem wejścia w tekst, doświadczenia go, także fizycznie*).

W klasach o szczególnych zainteresowaniach humanistycznych prowadzący/-a może podbudować rozmowę myślą filozoficzną Hansa-Georga Gadamera, dla którego rozumienie jest możliwe dzięki angażującemu kontaktowi z dziełem: *Przychodząc do nas z głębi przeszłości albo ze sfery obcego nam ducha, dzieło sztuki, gdy jest rozumiane, «staje przed nami twarzą w twarz»*¹. W nawiązaniu do tych słów warto zadać pytania: Czy wymazywanie może być sposobem *przyswojenia obcości obcego ducha*²? W jaki sposób poezja negatywna zbliża nas do tekstu/do autora?)

4. Wymazywanie to nie wszystko, co możemy zrobić z tekstem, kiedy wchodzimy z nim w bliską relację. Nauczyciel/-ka zachęca uczniów, aby, jeśli uznają to za potrzebne, wzbogacili swoje wersje „Stepów akermańskich” o dodatkowe elementy (wycięte frazy z gazet i drobnych druków, fotografie, infografiki), tytuł, motto itp., a następnie umieścili swoje prace na tablicy korkowej. Obok dzieł uczniów można przypiąć tekst „Stepów akermańskich”, jako punkt odniesienia.

5. Jeśli pozwala na to przebieg lekcji, nauczyciel/-ka zapoznaje uczniów z pojęciem liberatury, czyli g³atunku literackiego, w którym treść i forma książki (łac. *liber*) tworzą nierozdzielalną całość. Dzieła liberackie pozwalają autorowi wyrazić więcej treści niż tylko te, przedstawiane za pomocą słów. W liberaturze interpretacji poddaje się bowiem także forma dzieła (stąd książki-mapy, książki-opłatki, książki-butelki). Warto zaprezentować uczniom krótki film⁴ na ten temat: https://www.youtube.com/watch?v=7D-thBVOKDA&t=3s&ab_channel=mikkrakow.

Faza końcowa:

1. **Nauczyciel/-ka podsumowuje zajęcia**, np.: Traktowanie literatury jako głosu w rozmowie, w której mogę uczestniczyć, pozwala na to, aby zobaczyć w tekście słowa kogoś, kto może być mi bliski. Twórcze zaangażowanie się w odbiór tekstu czyni sam tekst ciekawszym. Uważna lektura nie oznacza rekonstruowania sensów zaplanowanych przez autora utworu, ale może być aktywnym uczestnictwem w rozmowie, której sens zmienia się w zależności od okoliczności („Stepy akermańskie” prowokują inny odbiór w różnych epokach, recepcja dzieła jest też uzależniona od indywidualnych doświadczeń i zainteresowań czytelnika).

O autorce:

Agata Szulc-Woźniak – literaturoznawczyni, nauczycielka języka polskiego. W 2022 r. obroniła z wyróżnieniem doktorat na poznańskiej polonistyce, nagrodzony I miejscem w konkursie Inki Brodzkiej-Wald. Publikowała m. in. w „Ruchu Literackim”, „Narracjach o Zagładzie” i „Kontekstach Kultury”. Niedawno wydała edycję odnalezionych przez siebie wierszy Joanny Pollakówny („Wieczność dopełni”, Warszawa 2023).

1. A. Burzyńska, M. P. Markowski, „Teorie literatury XX wieku”, Kraków 2009, s. 186 (autorzy cytują frazę Gadamera: H.-G. Gadamer, „Estetyka i hermeneutyka”, tłum. M. Łukasiewicz, w: tegoż, „Rozum, słowo, dzieje”, Warszawa 2000 s. 125.

2. Tamże.

3. Z. Fajfer, „Liberatura czyli literatura totalna. Teksty zebrane z lat 1999-2009”, Kraków 2010, s. 4.

4. „Liberatura czyli literatura totalna”, czyta B. Zalewski, montaż M. Kowalewski, Kraków 2009, dostęp: 22.12.23.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Adam Mickiewicz

Stepy akermańskie

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam, przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczą obłoki – tam jutrzienka wschodzi;
To błyszczą Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Stójmy! – jak cicho! – słyszę ciągnące żurawie,
Których by nie dościgły źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Kędy wąż śliską pierśią dotyka się ziola.
W takiej ciszy – tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy. – Jedźmy, nikt nie woła.

(Źródło: A. Mickiewicz, „Dzieła. Wydanie Rocznikowe, t. 1: Wiersze”, oprac. C. Zgorzelski, Warszawa 1993, s. 236).

ZAWSZE ZACZYNA SIĘ NIEWINNIE. LEKCJA O UZALEŻNIENIACH

AUTORKA: Karolina Kownacka

GRUPA WIEKOWA: szkoły ponadpodstawowe

PRZEDMIOT: godzina wychowawcza

CZAS REALIZACJI: jedna godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- Zwrócenie uwagi uczniów, że używki, w tym alkohol, dają tylko iluzję szczęścia.
- Wskazanie, jakie rzeczywiste problemy osobiste i wewnętrzne próbują zamaskować używki.
- Omówienie faz rozwoju uzależnienia.

UKŁAD SALI: krzesła ustawione w kształt okręgu.

Formy i metody pracy: burza mózgów, dyskusja, miniwykład

Materiały pomocnicze:

- duża tablica lub flipchart;
- zestaw przygotowanych, pociętych karteczek w 5 kopiach (**załącznik 1**);
- kreda lub flamastry;
- magnesy lub taśma klejąca.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Zadanie 1: burza mózgów

Nauczyciel/-ka inicjuje burzę mózgów, pytając uczniów: JAKI EFEKT DAJE zażycie/wypicie alkoholu/substancji psychoaktywnych i JAKIE POZYTYWNE KORZYŚCI uczniowie WIDZĄ po zażyciu/wypiciu. Odpowiedzi należy zapisać na tablicy w kolumnie.

Wskazówki dla osoby prowadzącej zajęcia:

Pierwsze momenty po zażyciu czy wypiciu mogą być rzeczywiście bardzo atrakcyjne i pozytywne. Człowiek doświadcza euforii, przyjemnego stanu rozluźnienia, odczuwa radość, zapomina o problemach. Używki ułatwiają nawiązywanie relacji, pomagają przełamywać bariery, człowiek staje się śmielszy i odważniejszy. Substancje uzależniające to sposób na integrację z rówieśnikami. Powodują pozytywne myślenie na swój temat. Zapominamy o kompleksach – widzimy siebie jako atrakcyjnych, przestajemy się wstydzić, przestajemy czuć stres i wstyd, uciekamy od trudnych emocji lub stają się one łatwiejsze do przyjęcia itp. Należy OPRZEĆ SIĘ NA TYM CO MÓWI GRUPA – zapisywać pomysły uczniów lub skorzystać ze wskazówek wymienionych powyżej.

Interpretacja nauczyciela:

POZYTYWNE EMOCJE TO TYLKO CHWILOWE STŁUMIENIE PROBLEMU, Z KTÓRYM BORYKA SIĘ DANY CZŁOWIEK. ALKOHOL CZY SUBSTANCJE UZALEŻNIAJĄCE DAJĄ ILUZJĘ LEPSZEGO SAMOPOCZUCIA I UCIECZKI OD PROBLEMU – te efekty utrzymują się tylko dzięki sztucznemu działaniu środka psychoaktywnego na nasz mózg. Po wytrzeźwieniu problemy wracają.

Trzeba by było być cały czas pod wpływem używek, by nie dotykać swoich trudności!

Zadanie 2: Konfrontacja

Następnie uczniowie siadają na środku sali i dostają pocięte karteczki z **załącznika 1** – ich zadaniem jest dopasowanie ich do wypisanych w kolumnie pozytywów działania alkoholu/substancji uzależniającej. Wycięte na karteczkach hasła to problemy i deficyty, które człowiek próbuje przytłumić używkami. Karteczki będą w 5 kopiach. Gdyby uczniowie podali dużo pozytywów, można do każdego pozytywnego działania dokleić kilka problemów osobistych. Uczniowie przyklejają karteczki zgodnie z poniższym schematem:

Przykład:

- Po alkoholu jestem bardziej odważny – (konfrontacja) jestem niepewny siebie / niskie poczucie wartości;
- Po alkoholu jest fajna zabawa – (konfrontacja) uciekam od problemów / kiedy jestem trzeźwy, jestem zamknięty w sobie / uciekam do znajomych, by zapomnieć o samotności.

WERSJI MOŻE BYĆ WIELE – NALEŻY POZWOLIĆ UCZNIOM WYRAZIĆ SWOJE ZDANIE.

Tę fazę lekcji warto zakończyć podsumowaniem, w jaki sposób działają substancje psychoaktywne. Dla osób po nie sięgających szybko mogą się stać lekiem na całe zło, wypełnieniem odczuwanej pustki. POKUSA LEPSZEGO SAMOPOCZUCIA JEST TAK OGROMNA, ŻE CHCEMY TO POWTARZAĆ CORAZ CZĘŚCIEJ I CZĘŚCIEJ, A TO PROSTA DROGA DO UZALEŻNIENIA.

ZADANIE 3: Omówienie faz rozwoju uzależnienia w formie miniwykładu

FAZA TOWARZYSKA:

- pierwsze kontakty z alkoholem/substancją;
- fascynacja używkami;
- spożywanie okazjonalne;
- spożywanie towarzysko;
- spożywanie daje przyjemność, ulgę, relaks, rozrywkę;
- pojawia się efekt tzw. „mocnej głowy” – wzrost tolerancji – to znaczy, że organizm się przyzwyczaja i musimy wypijać/zażywać coraz więcej by odczuć dany efekt.

FAZA OSTRZEGAWCZA:

- zwiększanie koncentracji pod wpływem alkoholu/używek;
- tworzenie i organizowanie okazji do spożycia;
- szukanie okazji do zażycia;
- inicjowanie wypijania „kolejek” alkoholu;
- coraz lepsze samopoczucie po spożyciu alkoholu – przynosi on ulgę i wyzwala od napięć, stresu, uwalnia od myślenia o problemach i swoich słabościach;
- usprawiedliwianie swojego picia i zażywania;
- zaburzenia pamięci;
- urwane filmy;
- wypijanie i zażywanie również w samotności;
- utrzymywanie kontaktów z ludźmi, przy których mamy komfort picia i zażywania na rzecz ograniczania i zrywania relacji z ludźmi którzy nie chcą zażywać;
- wyśmiewanie innych, którzy nie piją i nie zażywają.

FAZA KRYTYCZNA:

- utrata kontroli i niemożność zaprzestania zażywania;
- kac moralny;
- przymus zażywania;
- ulga po zażyciu;
- nasilenie objawów z poprzednich faz;
- oszukiwanie siebie i bliskich;
- zaniedbywanie obowiązków;
- rezygnacja z zainteresowań i pasji;
- towarzyszące poczucie beznadziei i nudy kiedy nie pije/nie zażywa;
- konflikty z bliskimi i okłamywanie ich;
- zachowania agresywne i stany depresyjne;
- problemy z prawem
- problemy szkolne;
- utrata dawnych przyjacieli;
- nawiązywanie relacji z ludźmi, z którymi kiedyś nie chcieliśmy mieć relacji, ale teraz dają komfort picia i zażywania;
- ciągi;
- zaniedbania wyglądu;
- zaniedbania zdrowia;
- nieregularne odżywianie.

FAZA CHRONICZNA:

- całkowita utrata kontroli nad piciem/zażywaniem, ale też nad własnym życiem;
- skrajne problemy zdrowotne/hospitalizacje;
- okresy długotrwałego opilstwa, picie poranne, upijanie się w samotności, spadek tolerancji na alkohol, sięganie po alkohole niekonsumpcyjne;
- korzystanie z coraz to nowych używek;
- substancja jest jedynym celem i sensem;
- śmierć.

PODSUMOWANIE NAUCZYCIELA:

KONTAKT Z SUBSTANCJAMI PSYCHOAKTYWNYMI/ALKOHOLEM ZAWSZE ZACZYNA SIĘ NIEWINNIE. NIGDY NIE WIEMY, CZY NIE MOŻEMY WEJŚĆ NA DROGĘ UZALEŻNIENIA. JEŚLI NIE ZNAMY SWOICH DEFICYTÓW, NIE KORZYSTAMY Z ALKOHOLU I SUBSTANCJI ŚWIADOMIE. CZĘSTO NIE ZDAJEMY SOBIE SPRAWY Z TEGO, JAKIE ZAGROŻENIA PŁYNĄ Z KONTAKTU Z UŻYWKAMI. KAŻDA OSOBA UZALEŻNIONA MYŚLAŁA, ŻE SIĘ NIE UZALEŻNI.

O autorce:

Karolina Kownacka – psycholog, psychoterapeuta. Od 10 lat zajmuje się terapią osób uzależnionych, współuzależnionych oraz DDA. Pracuje również terapeutycznie z osobami, które borykają się z różnymi kryzysami życiowymi. Na co dzień pracuje w ośrodku leczenia uzależnień oraz prowadzi swój prywatny gabinet terapeutyczny. Aktywnie działa w social mediach: Tik Tok: @psycholog_od_uzaleznien; Ig: @psycholog_od_uzaleznien; Fb: @Psycholog Od Uzaleznien.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

niska samoocena,
niestabilność emocjonalna
impulsywność
lękliwość
podatność na wpływy innych
brak wiary w siebie
brak więzi z rodzicami
nieobecność rodzica
uzależnienie rodzica
pracoholizm rodzica
konflikty rodzinne
surowość rodzica
chłód emocjonalny rodzica
presja
zamknięcie w sobie
samotność
niepowodzenia w nauce
przemoc domowa
przemoc szkolna
utrata kogoś bliskiego
obserwowanie u rówieśników aprobaty zażywania
odrzućenie przez rówieśników
dążenie do perfekcjonizmu
brak miłości
poczucie bycia nieważnym
brak uwagi osób znaczących
ucieczka od problemów
niskie poczucie wartości
niezadowolenie z siebie
kompleksy
nieśmiałość
trudności w nawiązywaniu relacji
ucieczka od trudnych emocji
problemy rodzinne
duża zmiana życiowa
zranienie emocjonalne

**OPRACOWANIE:
ZESPÓŁ EDUKACJI FERMENT KOLEKTIV**

**REDAKCJA:
AGATA SZULC-WOŹNIAK**

**KOREKTA:
PAULINA KULESZA, JAGODA ROSZAK**

**OPRACOWANIE GRAFICZNE:
EWELINA GARSTKA-SOŃKO**